

117077

turet var en effektiv og til dels berettiget regjeringsform, og at Hitlers Tyskland hadde oppnådd meget for å løse sosiale og økonomiske problemer som de demokratiske statene sto hjelpeløse overfor. Et slikt syn hadde i realiteten ganske stor sympati i kretser som kom til å innta en uangripelig nasjonal holdning.

I det øyeblikk det var tydelig at Norge måtte komme med i krigen, ville da kanskje et folkevalt flertall i Stortinget fått oss inn på Tysklands side, og vår konge hadde som konstitusjonell konge måttet erklære vestmaktene krig. Under slike omstendigheter ville sikkert et mindretall overbeviste demokrater dannet de alliertes 5. kolonne i vårt land. De ville forberedt en engelsk invasjon på vår kyst, og på alle måter hjulpet landets fiender, fordi kampen i deres øyne ikke var en nasjonalitetskamp, og fordi Norges seler ved Tysklands side ville bety utslettelsen av alt det som gjør livet verd å leve, også i Norge.

Vi får overhodet ikke noen klarhet så lenge vi innskrenker vårt syn på oppgjøret til bare å gjelde forholdene innen Norges grenser.

For en nordmann er det i dag en forbrytelse at han sviktet vår konges eksempel. I Belgia er det i dag en forbrytelse å ha fulgt sin konge.

I Norge er det en forgåelse å ha handlet i strid med vår lovlige regjerings forordninger under okkupasjonen. I Frankrike er det en like stor forgåelse å ha støttet den lovlige regjering i det ubesatte Frankrike. I Norge er det fåtall som handlet mot regjering og Storting, landsforrædere. I Tyskland er det meget lille fåtall som har handlet mot sin regjering, mot folkeflertallet og som støttet landets fiender, i dag de folk vi ser opp til med respekt og beundring.

Så lenge vi fortsetter vårt rettsoppgjør på et så sviktende ideologisk grunnlag, skaper det bare uklarhet og hindrer at det demokratiske syn, som kampen dreide seg om, blir en levende virkelighet.

Derfor står i realiteten det oppgjør som finner sted i Nürnberg, på et langt høyere etisk nivå og kan bli av meget større byggende verdi. Her er de anklagede tiltalt for «forbrytelser mot menneskeheten». En general er ikke anklaget fordi han er general, men for de midler han har brukt som hærfører. En politiker ikke fordi han er politiker, men for de misbruk han har gjort av den makt hans stilling ga.

Det er dette syn som også burde være det bærende i vårt indre oppgjør. Det er forbrytelser mot menneskeheten NS. skal tiltales for,

ikke for et landssvik som mange av deres motstandere selv var villige til å begå. Vi ser derfor også det paradoksale at de menn som vi i alminnelig samtale under okkupasjonstiden var villige til å yte en viss grad av respekt, nemlig frontkjemperne, de som fullt ut trakk konsekvensen av sin oppfatning, blir strengest bedømt

Med mellomrom erklærer utøverne av vårt rettsapparat med påtagelig dårlig samvittighet, at hensikten er at disse NS-forbrytere etter å ha sont sin straff, skal kunne få adgang til igjen å bli gode samfunnsborgere. Nå er det vel liten tvil om at der blant en rekke såvel frontkjempere som de mer fremstående medlemmer av partiet virkelig fins de idealister som, hvis mulighetene ble budt dem, kunne oppfylle dette ønske. På den annen side har vi krigsprofitørene, hele denne bande av lavtstående og frastøtende mennesketyper. Det er vel ikke en eneste som tror at de kan bli positivt byggende krefter i vårt samfunn? Og de fleste føler vel innerst inne at det er disse som har begått de største forbrytelser, folk uten overbevisning, som i den grenseløse ulykke som ramte vårt land, bare så en mulighet til å berike seg, til vinning.

Derfor er også «silkefrontens» rop på beskyttelse av de små forbrytere så farlig. Vi husker alle fra kampens dager hvem som representerte det daglige faremoment.

Det var ikke de opplagte motstandere, de vi kjente og bekjempet. Det var de mange små som i en bestemt situasjon kunne bli angivere, som alltid var det usikre ledd i kjeden, som sviktet parolene og søkte å uthule tyngden i vår motstand. Det er dem vi forakter, det er dem som den dag i dag betegner et faremoment fordi de ikke vet hva overbevisning er, ikke eier tro på en sak. Har vi da ikke i denne tiden lært at det er de ulne som er fienden, de troløse som er farlige, de ubevisste, uklare vår svakhet?

Det er av betydning at det tydelig blir understreket at det pågående rettsoppgjør arbeider med to rettsbegreper: Det enkle, usammenhengende gamle nasjonalitetsbegrep, og det nye, kompliserte og internasjonale demokratiske livssyn. En forgåelse mot nasjonalitetsbegrepet kan være ufarlig og samtidig være rettet mot demokratiets livsnerve. Vi har også innen våre egne rekker folk hvis nasjonale holdning er uangripelig, men som står fremmed overfor et demokratisk syn.

Derfor er nå en sortering nødvendig om ikke hele det demokratiske begrepskompleks skal bli totalt uthult. Viktigere enn oppgjøret med NS. er å vite hvem som i dag er våre medarbeidere for et nytt, et samlende internasjonalt livssyn, og hvem som — sin stilling under krigen til tross — er dette syns potensielle fiende.